

Východiska a důsledky adventistické evangelizace „hlavního proudu“

Bedřich Jetelina

Církev adventistů sedmého dne je protestantskou církví, která má svůj počátek v 19. století ve Spojených státech amerických a je potomkem tzv. milleritského hnutí, které očekávalo v roce 1844 druhý příchod Ježíše Krista a nastolení Božího království. Její věroučné výpovědi jsou, stejně jako i nauky dalších amerických denominací té doby, ovlivněny tehdy převládající filosofií baconismu a *common sense*.¹ To tehdejší zakladatele této protestantské církve vedlo k vystavění specifického učení s řadou netradičních dogmatických důrazů. Adventisté zůstávali ve svých názorech dlouhou dobu poměrně jednotní, což však změnilo nové, postmoderní paradigma společnosti, které přineslo vnitřní teologické rozdělení i do této církve.

Tento článek si klade dva cíle. Jednak představit, jak se s postmoderními důrazy vyrovnává adventistický „hlavní proud“,² tedy ten teologický směr, který je přímo navázaný na adventistické průkopníky. Druhým cílem je potom ukázat, jaké dopady toto vyrovnání přináší do konkrétní evangelizační praxe Církve adventistů sedmého dne, která nadále zůstává nejvíce viditelnou činností této církve.

Typicky adventistická věroučná témata, jako je nauka o církvi ostatku, prorocké výklady o pronásledování věrných v eschatologické době konce, nauka o svatyni v nebi a koncept velkého sporu mezi dobrem

¹ Srov. např. Nancey MURPHY, *Beyond Liberalism and Fundamentalism: How Modern and Postmodern Philosophy Set the Theological Agenda*, Valley Forge: Trinity Press Int., 1996; Mark A. NOLL, *The Scandal of the Evangelical Mind*, Grand Rapids: Eerdmans, 1994; PEARCEY, N. R. *Total Truth: Liberating Christianity from its Cultural Captivity*, Wheaton: Crossway Books, 2004 nebo George R. KNIGHT, *Adventismus v proměnách času*, Praha: Advent – Orion, 2003.

² Více o jednotlivých proudech v rámci Církve adventistů sedmého dne např. viz John D. NEWMAN, „Editorial: How much diversity can we stand?“ *Ministry* 66, č. 4 (1994). Kromě „hlavního proudu“ uvádí ještě historické adventisty, evangelikální adventisty a progresivní adventisty.

a zlem³ nejsou sice nyní adventisty nesena jako ta, kterými by církev prvoplánově oslovovala sekulární společnost, ale stoupenci hlavního proudu jsou o jejich platnosti přesvědčeni a trvají také na všech důsledcích, které s sebou nesou, a to včetně důrazů, které bychom v evropském kontextu mohli označit za netolerantní.

Protože ale 21. století překonalo modernistický koncept *common sense* a baconismu, jsou i adventisté nuceni na tuto změnu reagovat. Postmoderna přinesla natolik zásadní destrukci svorníku držícího pohromadě filosoficko-teologickou konstrukci adventismu, že zastáncům jeho „hlavního proudu“ zdánlivě nezbývá jiná cesta obrany než odmítnutí celého konceptu postmoderny podobnou logikou, jako tomu je u evangelikálních fundamentalistů.⁴ Adventisté však volí poněkud jinou cestu.

1. DEKONSTRUKCE DLE FERNANDA CANALEHO

Profesor na adventistické Andrewsově univerzitě Fernando Canale v článku *Deconstructing Evangelical Theology?*⁵ nabízí pro adventisty „hlavního proudu“ řešení, které sice umožňuje uplatnit stejná hermeneutická pravidla, jaká využívali millerističi a postmillerističi adventisté, ale které zároveň na první pohled postupuje postmoderními metodami. Canale totiž volá po nutnosti dekonstrukce evangelikální teologie. Dekonstrukci nechápe jako destrukci, ale korektně jako „kritickou metodu analyzující a hodnotící předpoklady, na kterých jsou stavěny teologické systémy.“⁶ Tato metoda pak podle jeho názoru otevírá cestu novému teologickému chápání odpovídajícímu tradičním adventistickým doktrínám, což pak dále rozvíjí v textech publikovaných zejména v časopisech *Journal of Adventist Theological Society* a *Andrews University Seminary Studies*.⁷

³ Podrobný popis adventistického věroučného chápání viz např. *Adventisté sedmého dne věří – Výklad základních věroučných článků*, Praha: Advent – Orion, 1999.

⁴ Srov. např. Kelvin JONES, „The Formal Foundation: Toward an Evangelical Epistemology in the Postmodern Context,“ in *The Challenge of Postmodernity: An Evangelical Engagement*, ed. David S. Dockery, Grand Rapids: Baker, 1995.

⁵ Fernando CANALE, „Deconstructing Evangelical Theology?“ *Andrews University Seminary Studies* 44, č. 1 (2006): 95–130.

⁶ CANALE, „Deconstructing Evangelical Theology?“ s. 95 – vlastní překlad.

⁷ Srov. např. Fernando CANALE, „Absolute Theological Truth in Postmodern Times,“ *Andrews University Seminary Studies* 45, č. 1 (2007): 87–100 nebo Fernando CANALE,

Protože postmoderna prodělala posun k hermeneutice, kdy poznání není již absolutní, ale je dáno vzájemným vztahem subjektu a objektu, je podle Canaleho nutné popsat hermeneutické principy, na kterých bude teologie nadále stavět. Klasická a moderní filosofie totiž předpokládá, že tyto principy jsou pro člověka přirozené, zatímco postmoderna je přičítá generacím lidského poznání, a nikoliv lidské přirozenosti. Tyto hermeneutické principy pocházející ze zkušeností lidstva se pak používají k výkladu nových událostí. Pokud to tak je, potom generujeme naše poznání „z rozdílných zkušeností, a pokud jde o křesťanství, také z rozdílných hermeneutických principů.“⁸ Canale se odvolává na Küngovo dělení na makro-, meso- a mikro-hermeneutické principy⁹ a ukazuje, že určující je makro-hermeneutický princip, kterým je pro většinu teologů filosofie nebo tradice. Mezi makro-hermeneutické principy tak patří například ontologie, metafyzika, antropologie, kosmologie, ale také teorie týkající se lidského poznání.

Canale se tak v podstatě staví na stranu Millarda J. Ericksona, který odmítá, aby se filosofie, která je příliš proměnlivá, stala východiskem teologické hermeneutiky.¹⁰ Canale tvrdí, že když své filosofické předpoklady hermeneutiky vezmeme z Písma, tak jsme vlastně „reinterpretovali základy, na kterých byla postavena evangelikální a křesťanská teologie.“¹¹ Je tedy přesvědčen, že dekonstrukcí lze předporozumění nejenom co nejvíce zúžit, jak o to usiluje Erickson, ale že lze dojít k jedinému správnému východisku. Jak ale zároveň suše v této souvislosti poznamenává, zřejmě to není to, co si Erickson představoval.

Dekonstrukci jako kritickou metodu podle Canaleho využíval i Ježíš a Luther. Nesmí být podle něho zaměňována s dekonstrukcionismem, avšak musí „být pochopena v postmoderním kontextu.“¹² Canale sice zmiňuje Derridovu metodu dekonstrukce, ale odkazuje k podle něj mno-

„Principles of Worship and Liturgy,” *Journal of the Adventist Theological Society* 20, č. 1–2 (2009): 89–111. (Oba časopisy jsou významným fórem pro prezentování teologických názorů adventistů hlavního proudu, *Journal of the Adventist Theological Society* tyto názory prezentuje výhradně, protože Adventist Theological Society je organizací takto zaměřených konzervativních adventistických teologů.)

⁸ CANALE, „Deconstructing Evangelical Theology?“ s. 103 – vlastní překlad.

⁹ Srov. např. Hans KÜNG – David TRACY, *Paradigm Change in Theology: A Symposium for the Future*, New York: Crossroad, 1989, s. 9.

¹⁰ Srov. CANALE, „Deconstructing Evangelical Theology?“ s. 99.

¹¹ Tamtéž, s. 100 – vlastní překlad.

¹² CANALE, „Deconstructing Evangelical Theology?“ s. 105 – vlastní překlad.

hem revolučnějšímu přístupu Heideggerovu, který „nejen že kritizoval hermeneutické základy, na kterých byla postavena klasická a moderní filosofie, ale nahradil je něčím velmi odlišným.“¹³ Stejně tak by Canaleho dekonstrukce evangelikální teologie měla otevřít cestu novým teologickým konstrukcím.

Canale tvrdí, že protestantismus vznikl tak, že Luther a Kalvín dekonstruovali katolický model spasení ze skutků. Avšak „nedekonstruovali hermeneutické základy klasické teologie. Svoje teologické pochopení biblické pravdy o ospravedlnění z víry konstruovali pomocí klasického systému makro-hermeneutického pojetí římskokatolické teologie.“¹⁴ Toto pojetí navzdory odvolávání se na Bibli podle Canaleho přetrvává i v současné evangelikální teologii.

Teologie totiž byla konstruována na základě řecké ontologie, protože křesťanští teologové již velmi záhy začali za svou hermeneutickou perspektivu považovat nikoliv Písmo, ale řeckou filosofii. To, co však je pro Grenze a Frankeho vyjádřením víry prvotní církve,¹⁵ je pro Canaleho zásadním problémem. Tvrdí, že závislost na řecké ontologii přinesla na makro-hermeneutické úrovni do křesťanství paradigmatickou změnu, a to akceptování novoplatónského pohledu na Boha a člověka, které vedlo k pojetí Boha a lidské duše nikoliv jako časové, temporální (*temporal*) ale jako nadčasové (*timeless*).¹⁶ To mělo důsledky do meso- i mikro-hermeneutické úrovně. Canale na příkladu Wayne Grudema¹⁷ dokazuje, že tento klasický makro-hermeneutický princip se nezměnil ani u evangelikální teologie. I když většina konzervativních evangelikálních teologů je bytostně přesvědčena, že jejich hermeneutika vychází z biblických makro-hermeneutických principů, stejně bere jako fakt, že řecká ontologie je pro křesťanskou hermeneutiku jasným vodítkem.

¹³ Tamtéž, s. 106 – vlastní překlad.

¹⁴ Tamtéž, s. 106 – vlastní překlad.

¹⁵ Srov. John R. Franke – Stanley S. Grenz, *Beyond Foundationalism: Shaping Theology in a Postmodern Context*, Louisville: Westminster John Knox Press, 2001.

¹⁶ „Tvá léta ani nemíjejí, ani nepřicházejí; naše léta však míjejí a přicházejí, aby konečně všechna minula. Tvá léta jsou všechny zároveň. Poněvadž stojí a neplynou, jako by byla tísněna léty předcházejícími, poněvadž vůbec neplynou ... Tvá léta jsou jako jeden den a Tvůj den není každodenně, nýbrž dnes; poněvadž Tvůj dnešní den neustupuje zítřejšímu, ani nenásleduje po včerejším“ (Aurelius Augustin, *Vyznání* 11,23, Praha: Ladislav Kuncíř, 1926, s. 390).

¹⁷ Srov. Canale, „Deconstructing Evangelical Theology?“ s. 110.

Canale se nyní vrací k Heideggerovi a jeho dekonstrukci klasické a moderní filosofie prostřednictvím pojetí *Dasein*, tedy Bytí a času. „Bytí (*Dasein*) je základ, ze kterého jsou chápány všechny filosofické, vědecké a teologické diskurzy... Když se Heidegger konkrétně rozhodl chápat Bytí z horizontu času, ve skutečnosti tím nahradil klasické paradigma, které již od Parmenida vnímalo Bytí a existenci z horizontu nadčasovosti.“¹⁸ Canale se proto táže, zda by tedy i teologie neměla chápat Bytí a Boha stejným způsobem a přejít tedy od nadčasovosti do časovosti?

Jestliže v Písmu hledáme definici Bytí, biblické knihy nám ji neposkytují stejným způsobem, kterým to činí filosofie. To však neznamená, že by jejich pisatelé tuto otázku neměli mít vyřešenou, pouze ji jenom jinak reflektují. Canale konstatuje, že pokud je biblický text interpretován z pozic klasických makro-hermeneutických principů, vždy vykladačům vychází, že Písmo se shoduje s postoji řecké ontologie hovořící o nadčasovosti Boha.

Jediným způsobem, jak dojít k tomu, jaká je skutečná biblická ontologie, je proto opustit tradiční čtení Písma (což je opačný směr, než Odenova paleo-ortodoxie,¹⁹ Grenz a Franke nebo katolická teologie). Canale namísto tradičního přístupu navrhuje postup analogický Husserlově fenomenologické redukci *epoché*,²⁰ tedy uzávorkování, přičemž to, co uzavřeme do závorek, jsou klasické makro-hermeneutické přístupy. Když je uzávorkujeme, nemůžeme je nadále brát do úvahy a nemůžeme ani využívat teorii, kterou bychom z nich mohli odvodit. „Tak jsme schopni biblické učení pochopit, ocenit a využít pro naše makro-hermeneutické předpoklady. V jednoduchých termínech říká Oscar Cullman něco velmi podobného, když při výkladu Nového zákona radí vyhnout se filosofickým kategoriím.“²¹

Canale ale rozšiřuje Cullmanovu radu z novozákonní biblistiky na oblast systematické teologie. Protože je přesvědčen, že díky řecké filosofii došlo k posunu základního biblického makro-hermeneutického východiska, musela být vybudována i nová teologická konstrukce, která by

¹⁸ CANALE, „Deconstructing Evangelical Theology?“ s. 114 – vlastní překlad.

¹⁹ Srov. Thomas ODEN, *After Modernity ... What? Agenda for Theology*, Grand Rapids: Zondervan, 1992, nebo Jaroslav VOKOUN, *Postkritický proud v současné angloamerické teologii*, Praha: Vyšehrad, 2009, s. 228–238.

²⁰ Zde se však nabízí minimálně dvě otázky: 1. Fenomenologie je přece filosofická metoda, závislá na určitých výchozích předpokladech, proč ji tedy Canale používá k očištění Bible od filosofických předpokladů? 2. Je redukce *epoché* skutečně možná?

²¹ CANALE, „Deconstructing Evangelical Theology?“ s. 117 – vlastní překlad.

byla v souladu s horizontem nadčasovosti. Pokud tuto konstrukci pomineme a začneme číst Bibli z jejího (dle Canaleho) původního (časového) hlediska, tak jsme „de facto dekonstruovali křesťanskou a evangelikální tradici... a také jsme postavili naše ontologické, epistemologické a hermeneutické makro-hermeneutické předporozumění nikoliv na rozumu, ale na Písmu a postmodernu jsme překonali postmoderním způsobem.“²² V postmoderně totiž není možné, aby jedna pravda dominovala nebo aby se jeden výklad postavil s absolutní jistotou nad ostatní. A tak nám ani tradice, ke které patříme, nemůže vnucovat své hermeneutické principy.²³ Naopak, můžeme svou tradici dekonstruovat a definovat svá hermeneutická východiska jak v souladu s ní, tak i proti ní.

2. BŮH A ČAS

Změna klasického modelu nadčasovosti Canalemu dovoluje budovat nové chápání objektivitu z horizontu času. Je to totiž model nadčasovosti, co podle něho přináší do postmoderny nekorektní obhajobu relativismu, podle níž je fragmentace něco normálního, je důsledkem lidské přirozenosti vytvořené Bohem, a nikoliv hříchu nebo intelektuálního omylu.²⁴

Canaleho dekonstrukce by proto měla začít od klasického bezčasového chápání Boha, kolem kterého se točí evangelikální a vlastně celý křesťanský teologický systém. „Biblické pochopení Boha a času je prvním krokem na dlouhé cestě dekonstruování mnoha systémů, které teo-

²² CANALE, „Deconstructing Evangelical Theology?“ s. 118.

²³ Radikální odmítnutí tradice je však modernistický koncept, který v křesťanství vedl ke vzniku skupin typu *Christian Connection*. Více o tomto hnutí a jeho návaznosti na baconismus a *common sense* například viz PEARCEY, *Total Truth*, s. 281. Dále pak např. James D. MURCH, *Christians Only: A History of the Restoration Movement*, Eugene: Wipf & Stock, 2004; Duane D. CUMMINS, *The Disciples: A Struggle for Reformation*, Atlanta: Chalici Press, 2009; Peter D. GORRIE, *The Churches and Sects in the United States*, New York: Sheldon Blakeman & Co., 1856, s. 162–165 nebo John HAYWARD, *The Book of Religions: Comprising the Views, Creeds, Sentiments, or Opinions*, Boston: John Hayward, 1842, s. 295–298.

²⁴ Srov. CANALE, „Deconstructing Evangelical Theology?“ s. 118. (Nemohu se ubránit dojmu, že Canale ve své argumentaci využívá filosofii velmi pragmaticky, až utilitisticky. Ač nesouhlasí s postmoderním konceptem plurality pravd, pokud se mu hodí, aby jím podpořil svou tezi, bez problémů tak učiní, aby vzápětí napadl samotná jeho východiska jako hříšná a intelektuálně pomýlená.)

logové během staletí vytvořili. Můžeme zde jenom čtenáře varovat, aby nechápal Boží časovost z hlediska klasických makro-hermeneutických principů, z filosofických nebo vědeckých studií nebo ji ztotožnil s lidskou časovostí. Naše chápání Boží časovosti může být ochráněno pouze pohlédnutím na mystérium Božího bytí, jak je nám zjeveno na stránkách Písma.²⁵

Canale tedy dochází k závěru, že Boží časovost neznamená, že by Bůh byl limitován časem steně jako jeho stvoření. Boží čas je jiný než čas lidský. Proto jenom Bůh může prožívat plnost času, zato my jenom jeho část. Není možné detailně prozkoumat Boží časovost, ale je jasné, že Bůh má zkušenost s časovou posloupností: minulost – přítomnost – budoucnost, kterou prožívá jeho stvoření. Boží časovost musíme tedy podle něho chápat analogicky k časovosti stvoření, ale neztotožňovat ji s ní.²⁶ Odmítá ale názor, že by Bůh mohl být zároveň časový a nadčasový, protože toto chápání je možné pouze na základě „teologického“ nebo „duchovního“ výkladu Písma, zatímco on je přesvědčen, že Bible musí být vykládána „historicky“ (což znamená vlastně přístupem *common sense*). Canaleho zdůvodnění „historického“ výkladu Písma je ale založeno na definici kruhem, protože tvrdí, že adventistická eschatologie hovoří o historické realitě nové země, kde bude prostor a čas, zatímco v případě nadčasového pojetí věčnosti by tam nebyl prostor pro sobotní bohoslužbu. Tento jeho výklad Zj 21,1–5 již však sám vychází z „historického“ (*common sense*) výkladového přístupu.²⁷

V tuto chvíli lze tedy konstatovat, že Canale je podle McTaggartova dělení²⁸ stoupencem teorie „A“ času a závěry, ke kterým Canale ohledně

²⁵ CANALE, „Deconstructing Evangelical Theology?“ s. 122 (vlastní překlad). Canale se hlubšímu objasnění své základní teze o časovosti Boha věnuje v jiném článku („From Vision to System: Finishing the Task of Adventist Theology – Part III Sanctuary and Hermeneutics,” *Journal of the Adventist Theological Society* 17, č. 2 [2006]), kde podrobně vysvětluje, jak pojem nadčasovosti chápala řecká filosofie a jak se dostal do křesťanské teologie, kde (na základě Augustina a Tomáše Akvinského) podle něj zapříčinil vznik dualistické antropologie o těle a nesmrtelné duši. Naproti tomu pak staví teology a křesťanské filosofy, kteří nějakým, alespoň dílčím způsobem upozorňovali na Boží časovost (Pinnock, Cullman, Wolterstorff).

²⁶ Srov. CANALE, „From Vision to System,” s. 52.

²⁷ Tamtéž, s. 55–56.

²⁸ Čas se dá podle McTaggarta vnímat dvěma způsoby, které označuje jako teorii „A“ a „B“. Teorie „A“ sleduje události z hlediska toho, kdo je prožívá, tedy jeho minulosti, přítomnosti a budoucnosti. Něco se již stalo, něco se právě odehrává, a něco se teprve bude dít. Rozdíl mezi minulostí, přítomností a budoucností je dán ontologic-

času dochází, jsou identické s názory zakladatele filosofie *common sense* Thomase Reida.²⁹ Je proto překvapivé, že v Canaleho disertaci *Toward a Criticism of Theological Reason: Time and Timelessness as Primordial Presuppositions*³⁰ a ani v dalších jeho pracích nikde nenajdeme na Reida jediný odkaz a žádné Reidovo dílo není ani uvedeno v seznamu použité literatury.

Překvapivé je to zejména proto, že Canaleho řešení není nic jiného, než za pomoci postmoderního filosofického žargonu složitě vyargumentovaná a velkými jmény zaštitěná filosofie *common sense* 19. století, na jejímž základě vznikl adventismus. I když je Canale přesvědčen, že uplatněním dekonstrukce osvobodíme hermeneutiku od filosofických předpokladů a nastolíme teologickou hermeneutickou nezávislost na filosofii,³¹ sám však současnou filosofií, ať již Heideggerovo pojetí *Dasein*, nebo fenomenologii, používá, a už tím prokazuje utopičnost takového snahy.

Canaleho cesta je tedy v principu totéž, co snaha Baconem a *common sense* ovlivněných milleritských křesťanů očistit „mysl ode všech historických a teologických formulací (kalvínských, lutherských, anglikánských i dalších),“³² aby pak s myslí očištěnou od veškerých lidských spekulací konfrontovali biblický text jako soubor faktů, které hovoří samy

kou změnou toho, co se odehrává. Teorie „B“ pak čas vztahuje k určitému pevnému bodu, například k narození Krista. Kdyby někdo ztratil pojem o reálném čase, nebyl by schopen říci, jestli se konkrétní dějinná událost odehrála nebo se teprve odehraje. Z hlediska teorie „B“ to ale není problém, protože subjektivní vnímání času nebere v potaz. (Srov. John McTAGGART, *The Nature of Existence*, sv. 2, Cambridge: Cambridge University Press, 1988, s. 10.)

²⁹ Srov. EIP III,iii [343a–344a] (Zkratka EIP je způsob citování díla Thomase Reida. Přestože je k dispozici celá řada vydání Reidových děl, v souladu s většinovým územ zde využívám Hamiltonovo vydání jeho kompletních spisů z roku 1848 a stejně tak i tento nejčastěji používaný způsob citací. Tzn., že v odkazech se kromě díla uvádí velkou římskou číslicí esej, malou římskou číslicí kapitola a v hranaté závorce pak číslo stránky doplněné písmenem a nebo b v závislosti na tom, zda se jedná o pravý nebo levý sloupec. Respektování tohoto úzu umožní snadnou orientaci v Reidově díle, protože starší Hamiltonovo vydání sebraných spisů je volně ke stažení ve formátu pdf na books.google.com.)

³⁰ Srov. Fernando CANALE, *Toward a Criticism of Theological Reason: Time and Timelessness as Primordial Presuppositions*, Berrien Springs, 1983. Dissertation. Andrews University. Seventh-Day Adventist Theological Seminary. Adviser R. Dederen.

³¹ „Jestliže Bůh sám sebe zjevuje v Písmu, proč bychom měli brát naše makro-hermeneutické principy z filosofie nebo vědy?“ CANALE, „Deconstructing Evangelical Theology?“ s. 127 – vlastní překlad.

³² PEARCY, *Total truth*, s. 299.

o sobě. Avšak to, co nebylo možné tenkrát, tedy stát se nezatíženým a nezávislým pozorovatelem hledajícím absolutní a objektivní pravdu, není ze stejných důvodů možné ani dnes. Snad jenom s tím rozdílem, že v 19. století ještě nebylo možné číst Heideggera.

Canaleho pojetí času, které vnímá jako makro-hermeneutické teologické východisko, se také musí vyrovnat s vývojovou filosofií A. N. Whiteheada a na ni navazující procesuální teologií.³³ Protože však Canale tvrdí, že jeho pojetí časovosti Boha je pouze „analogické“ časovosti stvoření, může i důsledky procesuální teologie pro stvoření akceptovat jenom částečně, nebo lépe řečeno selektivě. A tak nalezneme shodu pouze v přesvědčení, že Bůh a svět se vzájemně ovlivňují.³⁴ V ostatních bodech se již adventismus s procesuální teologií rozcházejí, protože důraz na historizující výklad proroctví mu neumožňuje souhlasit s její další tezí, totiž že Bůh nezná budoucnost, protože ta zatím neexistuje. Procesuální teologie také vnímá svět v duchu evoluční teorie, což je rovněž pro adventisty nepřijatelné.³⁵ Adventismus tedy díky Canaleho odkazu na „analogičnost“ Boží časovosti její důsledky na rozdíl od procesuální teologie aplikuje pouze tak, aby tím nebyly ohroženy jeho dogmatické výpovědi.

Adventistické časové pojetí Boha³⁶ by se mohlo jevit velmi současné a progresivní, protože potvrzuje důraz na neustálé hledání pravdy a její-

³³ „Procesuální teologie je připravena přijmout řecké chápání Boha jako věčného a neměnného a jako původce všech věcí – avšak s odkazem na jeho abstraktní existenci. Bůh je věčný v tom smyly, že takový vždy byl, je a vždy bude. Putuje však s námi v čase. V tomto okamžiku je pro Boha rok 1996 minulostí a rok 2096 budoucností. Je neměnný tím, že jeho láska zůstává stálá, ale ne ve smyslu, že by byl statickým nebo nečinným.“ (Tony LANE, *Dějiny křesťanského myšlení*, Praha: Návrat domů, 1996, s. 244.)

³⁴ Zejména v dílech Ellen Whiteové (jedna ze zakladatelek církve, o které jsou adventisté přesvědčeni, že je nositelkou prorockého daru) existuje celá řada citátů, které tuto myšlenku potvrzují, např.: „Kdyby všichni vyznavači Ježíše Krista přinášeli ovoce k jeho slávě, semeno evangelia by bylo brzy rozseto po celém světě. Poslední velká žně by rychle dozrála a Pán Ježíš by přišel, aby sklídl drahocennou úrodu“ (Ellen G. WHITEOVÁ, *Perly moudrosti*, Praha: Advent – Orion, 2006, s. 32).

³⁵ I když zde by bylo možné vést diskuzi, protože adventismus neodmítá evoluci (ve smyslu vývoje společnosti nebo přírody) absolutně, ale odmítá evoluční teorii vycházející z myšlenek Charlese Darwina a veškeré další teorie, které nejsou v souladu s doslovným zněním prvních kapitol knihy Genesis.

³⁶ O tom, že odmítání Boží nadčasovosti je standardní přístup současné adventistické teologie, a nikoliv nějaká Canaleho teologická zvláštnost, svědčí např. Woodroow WHIDDEN – Jerry MOON – John W. REEVE, *The Trinity*, Hagerstown: Review and Herald Publishing Association, 2002, s. 169.

ho nového vyjádření.³⁷ Bylo by však třeba ho vzít v adventistické teologii skutečně vážně a neuhýbat k „analogičnosti“ a varovat se tedy selektivního využívání pouze takových argumentů, které potvrzují *status quo* a zamlčování nebo bagatelizování těch, které mu odporují, byť logicky s těmi souhlasnými souvisejí.³⁸

Boží časovost je teologicky zpracována v adventistickém chápání nauky o nebeské svatyni, které se tak stává konkrétně vyjádřeným adventistickým makro-hermeneutickým principem. Přebývání Boha ve svatyni Canale přirovnává k manželské smlouvě. Stejně jako manželé spolu sdílí společný život, sdílí společný život i Bůh se svým lidem. „Bůh sám pracuje na díle spásy ne z plné síly své všemohoucnosti, ale v rámci omezení vyjádřeného časem a prostorem.“³⁹

Jestliže makro-hermeneutický princip svatyně začneme považovat za klíč k pochopení Božího vykupitelského díla, dostaneme se k typicky adventistickému tématu velkého sporu⁴⁰ jako hermeneutickému metanarrativu, který nejenom že byl vodítkem celé adventistické teologie v čase jejího vzniku, ale zůstává jím doposud. To však znamená, že adventismus (konkrétně jeho hlavní proud) stojí stále přesvědčen o své jediné

³⁷ Důraz na toto hledání pravdy je vyjádřen i v preambuli Základních věroučných výroků Církve adventistů sedmého dne: „Adventisté sedmého dne přijímají Bibli za své jediné vyznání víry a z ní odvozují základní věroučné články. Dále uvedené věroučné výroky jsou výrazem toho, jak církev učení Písma chápe a vyjadřuje. K revizi těchto výroků může dojít při zasedání Generální konference, když církev pod vedením Ducha svatého dospěje k plnějšímu pochopení Písma nebo nalezne výstižnější výrazy k vyjádření toho, co učí Boží slovo.“ (Církevní řád, 18. revidované vyd., Praha: Česko-Slovenská unie Církve adventistů sedmého dne, 2010, s. 145 – vlastní zvýraznění).

³⁸ Příkladem tohoto velmi pružného adventistického přístupu k faktům může být postoj k vědě jako takové, na který upozorňuje i adventistický teolog Fritz Guy: „Jako adventisté velmi prosazujeme vědeckou medicínu (to znamená, že naše nemocnice a personál budou odborně kvalifikovány pro poskytování zdravotní péče). Pak je ale velmi obtížné říct: ‚Bereme vážně jenom ty vědy, které nám pomáhají v medicíně (jako je biochemie nebo neurofyziologie), ale ignorujeme jiné vědy (jako je geologie a paleontologie) protože nepodporují naše přesvědčení.‘ Logicky je možné (i když kulturně obtížné) odmítnout vědu jako celek, ale pokud je jeden typ vědy teologicky legitimní, tak celý vědecký výzkum je v principu legitimní. Nikdo nemůže vybírat a volit mezi vědami.“ (Fritz Guy, „Negotiating the Creation-Evolution War,“ *Spectrum* 20, č. 1 [1988]: s. 41 – vlastní překlad.)

³⁹ Srov. CANALE, „From Vision to System,“ s. 61.

⁴⁰ Velký spor je v podstatě adventistický terminus technicus pro interpretaci světa na základě sporu mezi Bohem a satanem, který se odehrává v průběhu času a jehož jednotlivé milníky tvoří významné události v dějinách Božího lidu. Velký spor bude ukončen nastolením Božího království a zničením bezbožných i satana.

absolutní pravdě mimo všechny hlavní křesťanské vykladačské tradice, se všemi důsledky, které to s sebou přináší.

Teologické směřování hlavního adventistického proudu má proto v sobě zakódovány tendence vidět odlišně uvažující křesťany (ale i adventisty) jako potencionální zdroj nebezpečí pro církev a její poslání ve světě.⁴¹ To, že se jednotlivé směry v adventismu liší ve svých hermeneutických východiscích a nejedná se o nějaké podružné záležitosti okrajových témat životního stylu, je pro hlavní adventistický proud nepřijatelné, protože jeho stoupenci nechápou jednotu jinak než založenou na (*common sense*) teologické shodě.⁴²

Jaká tedy je odpověď hlavního proudu adventismu na postmodernu? Canale si v této souvislosti klade dvě odvážné otázky. Tou první je, zda adventističtí učenci mohou se svou vizí metanarativu svatyně vůbec v současném světě vědy obstát. Odpovídá ano, ovšem nikoliv na bázi biblické teologie, ale na bázi systematické a fundamentální teologie,⁴³ kde dosud adventističtí teologové příliš nepůsobili. Druhou otázkou je, zda je možné, aby teologický systém, který vyvinuli adventističtí průkopníci, byl životaschopný i o více než století později – v čase postmoderny. A opět odpovídá ano.

Zdůvodnění obou těchto kladných odpovědí je (paradoxně) postmoderní: Zatímco moderna uznávala jenom jednu pravdu, u postmoderny je otevřeno více možností. Po zopakování tohoto známého faktu znovu Canale nastoluje svůj argument o dekonstrukci klasické teologie a jejím znovuvybudování na bázi pojetí časovosti Boha, skrze kterou nauka o svatyni otevře prostor pro metanarativ velkého sporu. Tím se podle

⁴¹ „Rozdíly v hermeneutických předpokladech generují nekompatibilní teologické komunity, které mají navzájem neslučitelné způsoby bohoslužeb, práce a křesťanského životního stylu. Tato situace ohrožuje jednotu, poslání a budoucnost adventismu. Může adventismus jako celosvětová církev přežít, když bude útočištěm nekompatibilní teologie? Může přežít dům rozdělený sám v sobě?“ (CANALE, „From Vision to System,“ s. 66.)

⁴² S tímto pojetím ostře kontrastuje římskokatolický postoj, podle kterého „ortodoxie nespočívá v přitakání nějakému systému, nýbrž v účasti na rozvoji víry a tím samým také na já církve, která subsistuje jakožto jediná napříč časem a která je také pravým subjektem poznání víry.“ (Dokument MTK *Jednota víry a mezinárodní pluralismus*, cit. v Ctirad V. POSPÍŠIL *Hermeneutika mystéria*, Praha: Krystal OP; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 164, zvýraznění dle zdroje.)

⁴³ Canale má samozřejmě na mysli systematickou a fundamentální teologii vycházející ze stejného makro-hermeneutického principu, který zastává on sám. Proto práce Fritze Guye nebo Richarda Rice (progresivní adventisté) podle něho tou správnou cestou nejsou (CANALE, „From Vision to System,“ s. 72).

něho adventistické pojetí stane v čase pluralistické postmoderny vědecy rovnocenné ostatním hermeneutickým přístupům.

Canale však už dále nerozvádí, co by nastalo, kdyby k tomuto scénáři opravdu došlo. Pro ty, kteří by tuto cestu podstoupili, by to znamenalo konec postmoderny, filosofický návrat k paradigmatům 19. století a přijetí konceptu jediné správné pravdy. To je vzhledem k evropským historickým zkušenostem z prosazování „jediných správných“ moderních filosofických pravd varující.

V hlavním proudu adventismu však najdeme ještě mnohem zásadnější problém, který nás nutí zamyslet se nad tím, zda se ještě jedná o křesťanství, nebo se zde setkáváme s něčím, co bychom mohli nazvat latentní arianismus nebo kryptoarianismus. Jestliže tvrdíme, že Bůh existuje v čase, a nikoliv mimo čas, a k tomu vykládáme Písmo doslovně, pak není možné, aby zde byly tři osoby Boží tak, jak jsou představeny v Písmu věčně, ale musel být nutně okamžik, kdy Syn neexistoval. Canale se tomu snaží vyhnout poukazem na jiné, lidmi nepochopitelné pojetí časovosti u Boha.⁴⁴ To však, že u Boha je ještě nějaké jiné, nepochopitelné pojetí času, které sice je časovostí, ale není našim klasickým pojetím časovosti, je ovšem argumentem, který lze tak, jak ho Canale používá, jen těžko obhájit. Do takového pojetí si totiž může každý dosadit, co potřebuje, nelze s ním vůbec polemizovat a vlastně znamená konec veškeré vědy.

Paradoxně tak Canaleho snaha osvobodit adventistickou teologii od helénského vlivu ji do jejího područí mnohem hlouběji dostává, protože jeho pojetí Boží časovosti vede k arianismu a podkladem arianismu jsou myšlenky novoplatonismu, takže jeho přijetím se ve skutečnosti zvěsti Bible nadřazuje řecké filosofické myšlení.⁴⁵

3. DŮSLEDKY CHÁPÁNÍ BOŽÍ ČASOVOSTI

⁴⁴ CANALE, „Deconstructing Evangelical Theology?“ s. 122.

⁴⁵ Srov. Ctirad V. POSPÍŠIL, *Ježíš z Nazareta, Pán a spasitel*, Praha: Krystal OP; Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2010, s. 148. (Pospíšil upozorňuje na to, že nicejští otcové svým vyznáním sice odmítli nadřazení filosofie, ale pro vyjádření křesťanských pravd začali využívat filosofickou terminologii. Právě toto, vzhledem ke kontextu doby pochopitelné využívání filosofických termínů, vede mnohé k nesprávnému závěru, že filosofie ovládla křesťanství.)

PRO ADVENTISTICKOU ORTOPRAXI

Toto poněkud sporné adventistické vyrovnání se s postmodernou samozřejmě přináší konkrétní praktické dopady do života církve. Naším druhým cílem je proto popsat tyto dopady v adventistické nejviditelnější činnosti – v misii.

Misie a evangelizace světa je pro adventisty hlavního proudu klíčovou záležitostí, *de facto* součástí jejich identity, bez které by nemohli existovat, protože popřením misie by již první adventisté vlastně popřeli svou výjimečnost a spasitelnost jimi nesené pravdy. Tím, že stoupenci hlavního proudu tvoří mezi církevními administrátory většinu, k misii směřuje veškerá činnost církve, je na ni vynakládáno nejvíce finančních prostředků a také všechny církevní instituce mají sloužit k podpoře misijního úsilí.

Obrácení člověka, ke kterému misie vede, je však ryze duchovní záležitostí, kterou nelze postihnout nějakými exaktními metodami. Jedinou měřitelnou a kvantifikovatelnou hodnotou, která se k obrácení váže, je v adventistické tradici křest ponořením, který adventisté vnímají jako viditelné znamení připojení se ke Kristu a církvi. Na základě Církevního řádu adventistů sedmého dne může být pokřtěn pouze člověk, který „byl seznámen se zásadami, které církev uznává.“⁴⁶ Proto úspěšnost nebo neúspěšnost adventistické misie je hodnocena zejména počtem křtů a početním růstem církve.⁴⁷

Nárůst křtů je však po celém světě nerovnoměrný, což církevní představitelé a oficiální autory vede k burcujícím výrokům: „Adventismus žije a ve třetím světě roste ohromujícím tempem. Přesto v Severní Americe, západní Evropě a Austrálii nacházíme zcela jiný obraz. I když adventismus ve třetím světě hoří jasným plamenem, v zemích, kde vznikl, sotva skomírá.“⁴⁸ Svědčí to o tom, že se jedná o trend pro stoupence ad-

⁴⁶ Viz *Církevní řád adventistů sedmého dne*, 17. opr. vyd., Praha: Česko-Slovenská unie Církve adventistů sedmého dne, 2006, s. 25.

⁴⁷ To, že Církev adventistů sedmého dne se o počet křtů, jakožto i o ostatní měřitelné ukazatele, velmi zajímá, dokazuje podrobná církevní statistika, ve které se dají i vysledovat dlouhodobé trendy jak globálně, tak i podle jednotlivých oblastí, a to až po úroveň jednotlivých sdružení. Více viz „General conference (World Church Statistics),“ www.adventiststatistics.org [cit. 13. 7. 2012].

⁴⁸ Russell BURRILL, *Revoluce v církvi*, Praha: Advent – Orion, 1997, s. 15.

ventistického hlavního proudu frustrující, navzdory tomu, že je to podle Petera Bergera vývoj v souvislosti s celkovou sekularizací Západu.⁴⁹

Mezi adventistickými představiteli a členy v západních zemích, a tedy i v Česku, lze vypočítávat dvě hlavní reakce, které lze sociologicky ztotožnit se dvěma typy hledání identity v postmoderním světě, o kterých hovoří americký sociolog David Lyon. Ten tvrdí, že „ať se podíváme na jakýkoli současný kulturní kontext, všude najdeme lidi, kterým jsou bytostně blízké názory tradičních organizací, k nimž patří hlavní denominace. Ovšem v postmoderních dobách i ty nesou stopy ... jak rezistentní identity – v nichž se lidé cítí ohroženi posuny k liberálnějším a svěštějším postojům –, tak projektované identity – v nichž lidé spojují víru s emancipačními či estetickými zájmy.“⁵⁰

Adventistická evangelizace hlavního proudu byla vždy zaměřena na kognitivní složku člověka⁵¹ a k její tradici patřily především evangelizační přednášky s důrazem na výklad knihy Daniele a Zjevení. Někdy se pro tento typ evangelizace používá zkratkovitý, ale docela výstižný anglický termín *full message*.⁵² Jedná se nejčastěji o přednášky, semináře nebo i soukromé rozhovory, ale vždy s upřednostněním apelu na rozum a logické myšlení posluchačů. Pokud jsou využívány některé emocionální aspekty, činí se tak střídmo, aby nebyla potlačena kognitivní funkce rozhodování.

Tato metoda nebyvá uplatňována jen při evangelizačních přednáškách konaných na místních úrovních nebo vysílaných církevními tele-

⁴⁹ Srov. Peter BERGER, *Vzdálená sláva*, Brno: Barrister and Principal ve spolupráci s CDK, 1997, s. 24. Česká společnost je k tomu navíc oproti standardním západním demokraciím „zatížená jak historickým dědictvím vnucované komunistické ideologie, tak dědictvím reakcí na austrokatolicismus, husitství a pobělohorskou rekatolizaci“ (Aleš OPATRŇÝ, *Cesty pastorače v pluralitní společnosti*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, s. 71).

⁵⁰ David LYON, *Ježíš v Disneylandu*, Praha: Mladá fronta, 2002, s. 135. (Hlavní proud adventismu lze bez pochyb zařadit k zastáncům rezistentní identity.)

⁵¹ „Cílem je přivést lidi k osobnímu, živému a uvědomělému přátelství s Kristem, aby se stali Božími dětmi a věděli proč. Cílem evangelia pro dnešek není lidi intelektuálně informovat o teologických konceptech, principech a pravdách, ale jeho smyslem je vést je ke každodennímu praktickému nesobeckému vztahu s Kristem a k nezištné službě druhým v každé oblasti života.“ (Daniel DUDA – Jiří MOSKALA, *Evangelium pro dnešek*, Praha: Advent – Orion, 2002, s. 4).

⁵² V překladu „plně poselství“. Pojem je také zkratkou, která vystihuje vytrvalé setrávání v klasickém adventistickém paradigmatu, a to jak co do teologického obsahu, tak zejména co do formy. Jde vždy o to, okolnímu světu komunikovat a na základě rozumných důkazů představit adventistický výklad Bible jakožto jedinou správnou cestu.

vizními a rozhlasovými stanicemi, ale využívá se rovněž při přípravě nových kandidátů křtu, protože „každý kandidát členství v církvi má být důkladně poučen o základních věroučných člancích a způsobu života dříve, než je pokřtěn a přijat do sborového společenství.“⁵³

Církev a organizace, které s ní úzce spolupracují, vydaly celou řadu metodických příruček pro kazatele i laické pracovníky, které mají pomoci vysvětlit lidem základní věroučné body adventistů sedmého dne. Některé z nich jsou staršího data, další jsou adaptací zejména amerických materiálů, které nerespektují české kulturní a náboženské tradice.⁵⁴

Jako další příklad metodiky *full message* může sloužit příručka *Evangelium pro dnešek* od autorů Jiřího Moskaly a Daniela Dudy. Jedná se zatím o časově poslední zpracovanou práci na dostatečné teologické a odborné úrovni, která je přímo směřována pro české sekulární prostředí. Byla připravena se záměrem poskytnout kazatelům i laickým členům církve obsírnější teologický i historický materiál a poskytuje tak dobrý obraz o rozumně podávaném misijním konceptu *full message*.⁵⁵

⁵³ *Církevní řád adventistů sedmého dne*, s. 25. (Je však třeba podotknout, že v tomto případě je metoda již odpovědí na výslovný zájem kandidáta poznat církev a její učení, a neslouží jako evangelizační nástroj vůči sekulárnímu člověku.)

⁵⁴ Takové podklady se snaží praktikovat dle názoru jejich autorů celosvětově platný univerzální přístup k misii bez ohledu na to, zda její příjemci jsou lidé na Filipínách nebo v západní Evropě. Předkládají tak většinou polotovar včetně graficky neadekvátních obrazových materiálů a od reality odtržených ilustrací. Například srov. *Světlem Bible* [DVD], Praha: o.s. Maranatha, 2009.

⁵⁵ Duda a Moskala dělí dogmatické studium adventistické věrouky do dvanácti tematických bloků. Každé téma je pak rozpracováno do několika lekcí: „1. Základní informace“, kdy cílem je představit metanarativ velkého sporu. (Na rozdíl od obdobných adventistických metodik pocházejících převážně z USA je vzhledem k postupující sekularizaci českého prostředí zařazeno navíc téma o důkazech Boží existence a o Biblii). „2. O hříchu a původu zla“ ukazuje, že za zlem stojí konkrétní bytost (satan) a podstatou každého hříšného jednání je narušení vztahu k Bohu. „3. O Boží lásce a spasení“ představuje křesťanskou christologii, soteriologii a spiritualitu. Cílem této části je vést lidi ke správnému, kladnému vztahu k Ježíši. Víra je představena jako vztah s Bohem, do kterého lidé vstupují na základě poznání. Správná víra je vztahem podobným čestnému přátelství. Člověk pak slyší, co mu Bůh říká a nechá se jím vést. Pokud jde o otázky ospravedlnění, autoři zastávají názor, že je to stoprocentní Boží dílo a jsme ospravedlněni pouze vírou. „4. O druhém příchodu.“ Tato část začíná pro adventisty klíčovým výkladem 2. kapitoly knihy Daniel, vysvětluje nauku o druhém příchodu Ježíše Krista. Soustředí se zejména na biblická znamení a jejich aplikaci na konkrétní dějinné události, čímž ukazuje jeho blízkost. „5. O člověku“ se zaměřuje především na obhajobu učení o podmíněné nesmrtnosti a odmítání nauky o nesmrtelné duši, očistci, věčném trápení odsouzených hříšníků a spiritismu. Zdůrazňuje naopak jistotu vzkříšení a „nového těla“ po Kristově paruzii. „6. O Duchu svatém“ ukazuje adventi-

I když jednotliví kazatelé a evangelisté mohou svobodně volit pořadí představovaných bodů adventistické dogmatiky a přednášet je různými způsoby, prakticky vždy je jednoznačným cílem seznámit zájemce o křesťanství s těmito pravdami, motivovat je k jejich přijetí a praktickému zachovávání. V případě, že se tak stane, jsou tito lidé vyzváni k tomu, aby svoji víru potvrdili veřejným křtem ponořením, který je vázán na vstup do Církve adventistů sedmého dne.

K šíření poselství *full message* církev v rámci celého světa hojně využívá moderní média – rozhlas,⁵⁶ televizi⁵⁷ a internet.

Celosvětová adventistická církevní televizní síť vznikla až v roce 2003 pod názvem Hope Channel na základě úspěšných výsledků satelitní evangelizační kampaně NET 98. Hope Channel má svoji hlavní zá-

stickou pneumatologii a učení o charismatech Ducha svatého. „7. O poslušnosti“ zdůrazňuje adventistická specifika poslušnosti ve vztahu k Desateru, a to zejména k zachovávání soboty. Podrobně rovněž vyvrací všechny obvyklé novozákonní argumenty pro zachovávání neděle, čímž připravuje půdu pro další výklad apokalyptických prorocství. „8. Prorocství.“ Tato část směřuje k obhájení nauky o svatyni a výkladu textu Da 8,14 a adventistického výkladu události roku 1844. Výklad je podáván v kontextu 7.–9. kapitoly knihy Daniel a poukazuje na provázanost 8. a 9. kapitoly. Devátá kapitola je pak vykládána jakožto prorocství na časové určení Kristova prvního příchodu, a tím pádem, prokáže-li se její souvislost s 8. kapitolou, je možné dojít při výpočtech k roku 1844. „9. O novém životním stylu“ se zabývá teologickou etikou ve vztahu k osobní odpovědnosti a poslušnosti křesťana. Vysvětluje také adventistické (wesleyovské) chápání dokonalosti. „10. O církvi“ je adventistická ekleziologie s důrazem na nauku o církvi ostatku. „11. O mém bližním“ je teologická etika s důrazem na mezilidské vztahy. „12. K prohloubení“ jsou pak vybrané kapitoly hermeneutiky apokalyptických prorocství s důrazem na potvrzení hlavních adventistických teologických specifik, zejména opět na zachovávání soboty. (Srov. DUDA – MOSKALA, *Evangelium pro dnešek*.)

⁵⁶ Adventistickým mediálním průkopníkem se stal americký kazatel H. M. S. Richards, který v roce 1930 začal v Kalifornii vysílat rozhlasový program, jenž se později pojmenoval *The Voice of Prophecy* (*Hlas prorocství*) a stal se jedním z prvních celostátně vysílaných náboženských programů v USA (KNIGHT, *Adventismus v proměnách času*, s. 111). Církev adventistů nadále rozvíjí své rozhlasové vysílání (Adventist World Radio) zaměřené převážně na rozvojové země třetího světa a Čínu. Stále proto buduje rozsáhlou síť rádiových krátkovlnných vysílačů a studií. (Srov. „Adventist World Radio,“ awr.org [cit. 3. 1. 2010].)

⁵⁷ Od roku 1950 adventisté provozují i vlastní televizní vysílání. Prvním misijním pořadem byl program *Faith for Today*, který o několik let později následoval pořad *It Is Written*. Úspěchy na poli rozhlasu a televize vedly církev k tomu, že začala média využívat po celém světě. Zásadním posunem v tomto směru pak byl úspěch satelitních evangelizací NET, na základě jejichž zkušeností byla vybudována celosvětová satelitní televizní síť Hope Channel. (Více viz „Hope Channel,“ www.hopetv.org [cit. 3. ledna 2010].)

kladnu v USA, ovšem její jednotlivá studia sídlí a vysílají svůj program i z jiných částí světa. Adventistická televizní studia najdeme na všech kontinentech, od Číny po Jižní Ameriku.⁵⁸

Programová skladba těchto jednotlivých stanic je obdobná. Velká část vysílaných pořadů je dabovaná, zejména se jedná o talk show, přednášky, jednoduché dokumenty a studiové promluvy, a pochází z americké a australské provenience, o které se dá říct, že až na výjimky naplňuje veškerá *full message* kritéria.

Stejně jako adventisté sedmého dne věnovali v minulosti pozornost rádiu a televizi, soustředí nyní svůj zájem i na prostředí internetu. Navzdory snahám o některé moderní přístupy však většinou zůstává u sdílení oficiálních informací a dogmatiky.⁵⁹ Protože oficiální adventistická prezentace, vydavatelská a mediální činnost je vedena duchem *full message*,⁶⁰ soustřeďuje se hlavně na předávání adventistické dogmatiky, nedává příliš prostoru pro dialog a měla by zřejmě velké problémy oslovit současného sekulárního a postmoderního člověka, i kdyby se nevázala (jak to činí) na konzervativní tvorbu ovlivněnou americkými náboženskými televizními kanály.

⁵⁸ Světovou rodinu stanic Hope Channel v současné době tvoří: Hope Channel International – anglické vysílání bez konkrétního geografického určení. Hope Channel Nord America – anglické vysílání pro USA. Hope Channel Nord America Spain – španělské vysílání pro USA. Novo Tempo – portugalské vysílání pro Brazílii. Nuevo Tiempo – španělské vysílání pro Jižní Ameriku. Hope Channel Europe – mezinárodní vícejazyčná stanice, do které přispívají evropská produkční centra, nyní převážně orientovaná na země bývalého SSSR. Hope Channel Germany – německé vysílání plně zabezpečované německým studiem. TV Esperanza – rumunské vysílání plně zabezpečované z Bukurešti. HopeTV – české a slovenské vysílání (dostupné pouze přes internet), obhospodávané z Prahy.

⁵⁹ Klasickou ukázkou je práce Střediska korespondenčních kurzů. Tato misijní instituce zasílá zájemcům o studium Bible poštou materiály, které je uvádějí do základních věroučných pravd Církve adventistů sedmého dne a tyto materiály lze také najít on-line na internetu. Více viz „Středisko korespondenčních kurzů,“ www.skcz.cz [cit. 25. 6. 2012].

⁶⁰ Tlak na zdůrazňování adventistických specifik nastal zejména od roku 2010, kdy se stal předsedou Generální konference Církve adventistů sedmého dne konzervativní kazatel Ted Wilson.

ZÁVĚR

Ve věrouce adventistů sedmého dne, která je typickým produktem amerického myšlení 19. století, se společně protínají a doplňují všechny teologické a filosofické tradice, které tehdejší společností hýbaly. Adventisté vytvořili logický a vnitřně soudržný teologický systém, který v sobě skrýval potenciál pro oslovení tehdejší společnosti. Zakotvenost v soudobém myšlení, důraz na racionalitu, jasná vize budoucnosti, ostré vymezení hranic mezi dobrem a zlem, srozumitelná a funkční organizační struktura, vnější poznávací znamení v podobě soboty a sociální důrazy na zdraví a službu společnosti – to vše se postupně úročilo a získávalo adventistům stále větší počet členů. K tomu je také třeba připočíst zejména v počátcích církve hodně zkreslenou nauku o ospravedlnění, což adventisty přivádělo (a mnohdy stále ještě přivádí) k obdivuhodným obětím, misijnímu úsilí a nábožensky motivované sociální a misijní práci.

Adventistická evangelizace však představuje etiku, která je do značné míry problematická zejména tím, že si nárokuje vlastnictví pravdy a upírá ji ostatním. Misijním polem adventistů hlavního proudu tedy nejsou jenom „pohanské země“, nebo „sekularizovaný svět“, ale také ostatní křesťanské církve. V tomto pojetí je samozřejmě menšinová církev vymezující se vůči okolnímu světu, bojující za „plnou“ pravdu Bible a očekávající pro své přesvědčení pronásledování a utrpení pro mnoho lidí přitažlivou alternativou. Ovšem identita vybudovaná na negaci druhých křesťanů, zejména římskokatolické církve, se stává po změnách Druhého vatikánského koncilu stále problematičtější a eticky nepřijatelnější.⁶¹ Dalším významným etickým problémem je odmítání společenské zodpovědnosti ve jménu pravdy o sobotě. Zachovávaní soboty za každou cenu ale může být funkční například pouze do okamžiku, než členové církve začnou být nuceni (třeba díky místně velkému procentuálnímu zastoupení mezi obyvatelstvem) začít se o veřejné věci starat.

Všechny tyto etické problémy, ale i mnohé další, se ukázaly v čase postmoderny a projevují se i tak, že se v zemích ovlivněných postmoderním myšlením zastavil početní nárůst členstva a začalo se objevovat vnitřní rozdělení adventismu, protože ne všichni členové církve s takto

⁶¹ Adventisté hovoří o římskokatolické církvi jako o duchovním Babylónu, pod jehož vlivem se i protestanté odklonili od pravd reformace a vykládají text Zj 18,4 jako výzvu všem křesťanům, aby opustili tento Babylón a připojili se k pravé církvi. Srov. např. *Adventisté sedmého dne věří – Výklad základních věroučných článků*, s. 198–212.

radikálním pojetím souhlasí. Zde se však nabízí minimálně dvě otázky: 1. Fenomenologie je přece filosofická metoda, závislá na určitých výchozích předpokladech, proč ji tedy Canale používá k očištění Bible od filosofických předpokladů? 2. Je redukce epoché skutečně možná?

Dokud však adventismus hlavního proudu nenalezne odvahu zaměnit své problematické výchozí makro-hermeneutické paradigma Boží časovosti za trojiční křesťanskou nauku (což je změna patrná zejména u tzv. evangelikálního a progresivního adventismu), která nabízí skutečná dialogická řešení křesťanské ortopraxe i v postmoderním světě, je možno konstatovat, že bude konverzi ke Kristu podmiňovat konverzí k baconismu a filosofii *common sense*.

The Foundations and Consequences of "Mainstream" Adventist Evangelization

Key words: Adventism; Deconstruction; Evangelization; Fernando Canale; Hermeneutic; Postmodernism; Sanctuary; Temporality; Timeless; Theology

Abstract: The article deals with the question of how the contemporary postmodernist world view relates to the "mainstream" of Adventist theology – i.e. a movement which directly follows the modernist world view of the founders of the Seventh-Day Adventist Church. It critically analyses the deconstruction of evangelical theology in the works of the Adventist philosopher Fernando Canale. This deconstruction aims at redefining the macro-hermeneutic approach of Adventist theology on the basis of God's temporality. Finally, the article demonstrates the impact of this understanding on Adventist orthopraxy.

Mgr. Bedřich Jetelina, Th.D.
Teologická fakulta Jihočeské univerzity
Centrum ekumenické teologie –
Ekumenický institut Edmunda Schlinka
Kněžská 8
370 01 České Budějovice